

אם יוצרים בבית אווירה מאושרת, ומסתפקים בנך שהילד יהיה "בסדר" — האם זה לא ישפיע לרעה על התפתחות הילד, שאיכותו, הדחף להצטיין?

או חי לו בצידו הרברים, די בקושי, בדרך כלל, ועם מעט מאוד עניין. וילד שאין מתעורבים בשיעורים שלו, כדי שלא להזיז את מערכת היחסים, שמקבלים אותו באופן טוטאלי ושהכל בסדר לו — מרגיש שאינו צריך להתאמץ בשביל שום דבר, כי הכל במילא בסדר. אולי יהיה תלמיד "בסדר", לא מצטיין מדי, וגם לא גרוע מדי. אבל תלמיד "בסדר" שאינו יכול להחליט אחר-כך מה הוא רוצה לעשות. אולי אנתנו מונעים ממנו כלי חשוב בדרך לחיים עצמאיים?

תלמיד "בסדר" לא יוכל ללמוד רפואה, כי שם מפגשים את המצטיינים. ולתלמיד "בסדר" לא יהיו הישגים בספורט, כי הוא רק בסדר, והוא לא יתאמץ להיות צייר מפורסם, או טופר מצליח. התשובה של אדלר להתלבטויות האלה, כמו שאני הבנתי אותה, היא שילד שגדל באווירה טובה ונעימה לא יצטרך להשקיע את האנרגיה שלו בחיסים ובחיפוש מקומו במישפחה, והוא יוכל להשקיע אותה בפעילות יצירתית. ילד, שהחיסים שלו עם ההורים טובים, ושגדל באווירה נעימה, יהיה מוכן יותר לשמוע ולקבל את דעתם ועצתם של הוריו בנושאים שונים, ויהיה מוכן יותר להגיח להם לכוון את דרכו, מאשר ילד שגדל באווירה קשה של יחסים מדורדרים.

וכל אחד יכול ליישם אותם אצלו בבית. האמת היא שבסופו של החלק התיאורטי היו לי מחשבות "כפירה" בכל התיאוריה של אדלר. אני מודה שבתחילת הדרך הפכתי כמעט מייד למיסיונרית של ה"תורה", וניסיתי לשכנע כל מי שעבר לידי לרוץ לקורס, בין אם יש לו ילדים, בין אם אין. אני עדיין חושבת שהגישה בעיקרה היא נכונה, והתוצאות מעירות על עצמן. אבל אני חשתי על מימיר קצת יותר פילוסופי של הדברים. חשתי שאחת המטרות של בית-הספר להורים היא ליצור אווירה נעימה ויחסים טובים בין הורים לילדים. שהילד ירגיש שמקבלים אותו, ושיש לו מקום ללא שום תנאים, גם אם הוא מביא ציונים איומים מבית-הספר, גם אם אינו מסדר את החדר, גם אם הוא רב עם אחותו.

ושכל הרברים האלה, ביחד עם הפסקת הפינוק, הם שגרמו לשיפור האווירה ולהרגשת ההקלה שלי. זה נכון מאוד. עובדה. השבוע נפלתי למישכב. חליתי, כמו כל עם ישראל, בשפעת. לקחתי את שם הקטן לשיחת-נפש מלביאל-לב. הסברתי לו שאמא חולה, שיש לה חום, שהיא מאוד חלשה, שאין לה כוח, שכואב לה, ושהחיים נראים לה כרגע כמו עונש אחר גדול. ביקשתי ממנו שיעזור לי כשאני חולה. הוא הסכים בשימחה. חשכתי, לתומי, ששם יבין שהעזרה הכי גדולה מצידו תהיה, שלא יטרטר אותי בכל שתי דקות וחצי בטירטור אחר: "עוד מיס! אמא, אני רוצה מיץ תפוזים! תני לי מישימים מיובשים! תספרי לי סיפור. תרליקי לי את האור בבית-שימוש!"

בשעות הפנויות שגותרו לי עד שאלך לישון. לצפות בטלוויזיה, לקרוא ספר ואת העיתונים שלא הספקתי להסתכל בהם, לסיים את הכתבה המחכה כבר יומיים, או לערוך את כל שיחות הטלפון לכל האנשים שכמעט טרקתי את הש"פופרת באזניהם אחרי-הצהריים. ובעודי יושבת ובוהה בחלל האוויר, היתה הצעקה המתוקה מפירה את דמתי מחשבותי: "אמא, פיפי!" ואני, כמו שיפחה סוג אלה, רצה לחררו של הקטן, מרימה אותו בורועותי האר-הבות, רצה איתו אל חדר-האמבטיה, מושיבה אותו על הסיר, ממתנה, מרימה את המיכנסיים, ומחזירה אותו למיטה, תוך כדי נשיקות וחיבוקים. מתיישבת ושוב שוקעת במחשבות ו... "אמא, מיס!" ואני רצה אל הקטן כשהבקוק בירי, כדי שלא יצטרך לכתת את רגליו העדינות, ושלא

צילום: צביה, העולם הזה

איך אפשר?

ף עזר: במבחן מקפידים כל הזמן על המילים: "אווירה נעימה" ו"יחסים טובים". בכל פעם שעלתה בקבוצה שאלה של עימות בין הורה לילד, אמרה המנחה שכראי להסביר לילד בצורה נעימה מה החלטנו לעשות.

אבל איך זה אפשרי, אחרי יום עבודה מתיש, שבוע של גשם, חורף וקור, שבו הכל סגורים בבית בלי אפשרות לנשום, ואחרי שהילד שפך את המיץ הדביק על השטיח, אחרי שהזוהר והתבקש לשתות את המיץ במיטבח?

איך אפשר להגיד לו, בצורה נעימה, שאם לא יניקה את זה מייד, את מפרקת לו את העצמות? ושעה אחרי-כך, כשאת הולכת במיקרה לבית-השימוש, את דורכת בהיסח-הרעת על השטיח, רגלך נרסקת במיץ שהתייבש, ואת מבינה שהוא לא ניקה וציפצף עלייך — איך אפשר להגיד לו בצורה נעימה ש...אאתה בא הנה מייד, או שאני לא יודעת מה? איך?

ואיך אפשר לא להרים את הקול, ולא לצאת מדעת, כשאת רואה שהוא בכלל לא עונה לך, כי הוא יודע בדיוק מה את רוצה? ואיך אפשר שלא להשתגע, כשאת מעוצבת והולכת אליו לחדר, ומוצאת אותו שקוע במישחק, וכשאת קוראת לו בכעס, הוא אומר לך בתמימות: "מה קרה?" ומסתכל בך כאילו לא ראה אותך שבועיים?

אני כשלעצמי איני חושבת שקצת צעקות מפעם לפעם בבית היוקו לאיזשהו ילד לגדול.

אבל מה קורה עכשיו? בכל פעם, אחרי שאני יוצאת מהבית, או מרימה את קולי על שום, אני יודעת שאני עושה טעות, לפי אדלר. ואז אני יושבת, אחרי מעשה, ואומרת: "הייתי צריכה לעשות כך וכך, ואז שם היה עונה לי כך, ואני הייתי אומרת כך, והכל היה נפתר בצורה נעימה". אבל כל זה קורה כמעט תמיד כריעבד.

אני מוכרחה להודות שגיליתי שאני הרבה פחות מתרגזת מאשר קודם לכן — ואל יחשבו שקדם לכן הייתי הולכת כל הזמן בבית וצועקת — וגם שם מתרגזת פחות מאשר קודם לכן, ואינו עושה הרבה "דרוקא".

עוד נקודה לזכות תורתו של אדלר: בתוכניות קשר-הישיבות בטלוויזיה — התוכניות שאותן מנחים לסרוגין אחי יותם ויוזי אברמסון, הבנויות על-פי מתכונת ה"מרכז" בבית-הספר להורים. מעלה מישפחה בעייה. שמתילב שבכל פעם כשהמנחים מרברים עם הילדים, הם קולעים בול למחשבות שלהם. וזה כבר אומר דרשני. כי מי, חוץ מהילדים עצמם — וגם הם לא תמיד — יכול להבין את הילדים כליכך טוב? יכול להבין למה הם עושים מה שהם עושים ומה הם רוצים להשיג?

וזה נוסף על העובדה שהשניים האלה מצ' ליחסים לשים את האצבע על הבעייה המציקה למישפחה, ולהציע פיתרון שנראה בהחלט מקבל על הדעת, שאינו בלתי-אפשרי לשום צד — לא להורים ולא לילדים — שאינו מחייב שינוי מהותי בחיים, ושאינו דורש ריצות שבר-עיות ליעצים פסיכולוגיים יקרים ומתישים. איכשהו אצל אדלר הכל נראה פשוט, יומיומי. אז אני ממשיכה בבית-הספר להורים.

לפתע עלו בי הדהורי כפירה. איך כל זה ישפיע על שם, בני

אבל אם הילד ירגיש כך, אני שואלת את עצמי, מדוע שיתאמץ להשיג משהו ככלל? מדוע שיתאמץ להיות תלמיד טוב? (חלומה של כל אם, ללא הברגל דת, גזע, לאום ומין). למה שיתאמץ להשיג הישגים בספורט, למה שתהיה לו אמביציה להיות יצירתי, מה ידחוף אותו לאמנות? כמעט לכל היוצרים הגדולים והאנשים שהגיעו להישגים נכבדים — הן באמנות, הן בפוליטיקה, ברפואה, במדע ובתחומים אחרים — היה רקע קשה. לעיתים היה הקושי כלכלי, לעיתים קושי אויביקטיבי כמו מילחמה, לעיתים יחסים גרועים בתוך המישפחה, אמא שתלטנית, אבא קשה.

נכון שילדות קשה אינה ערובה להישגים גדולים, ונכון שהישגים גדולים אינם ערובה לאושר, להיפך, לעיתים הם ערובה לאומללות. אבל אולי אנחנו, ההורים, צריכים לשאול את עצמנו אם אנחנו רוצים בילדים בינוניים, שהכל בסדר אצלם, שאין דורשים מהם שום דבר, שום הישגים יוצאי-דופן, שלא דוחפים אותם, שאין מפתחים אותם לתחרותיות, אבל עם סיכוי שיסתכלו בעולם בעיניים אופטימיות, ולא יגיעו לשום מקום.

או אולי מוטב שאנחנו ניצור לילדים אווירה שאפתנית, תחרותית, קשה, הישגית, המתאימה יותר למצב שמחוץ לבית? הרי ככל שהעולם מתקדם בשנים, הוא נעשה קשה יותר בדרך. והעולם הרי מבוסס כרגע על הישגיות, תחרותיות ואמביציות. ומי שאינו לוקח חלק במישחק נופל,

אמרת: "שם, אני חולה, חלשה, אין לי כוח לזוז!"

שם הבין מייד את הכוונה ואמר: "בואי, אני אעזור לך לקום!"

ואיך אני יכולה לכעוס על הקטן, שהבין את המילים "לעזור לי" כפשוטו? ואיך אני יכולה לכעוס עליו כאשר ביקשתי ממנו (בצחוק: בצחוק) להבין תה, והוא אמר לי: "אבל אני קטן מדי, והקומקום לוחט!"

חלק ניכר מן ההורים בקבוצה טענו שהחלק התיאורטי היה ארוך מדי, ושהם מוכנים כבר להגיע לתכלס', ושאינן להם עוד סבלנות לדרי בורים. הם דיברו כאילו עוד רגע מישוהו עומד לקרוא מירשם, שבו הכל יכתבו את החומרים והכמויות, ובסוף תצא לכולם עוגה לתיפארת. אבל ביחסים בין בני-אדם אין הדברים נעשים בצורה אינסטנט, ואין מתכון בטוח להצלחה. הדברים קורים באיטיות רבה, ואי-אפשר לצפות שיחול שינוי תוך יום. דבר כזה לא יקרה.

מחשבות כפירה

ה מנחה אמרה שאם ההורים מבינים את העקרונות, הם יוכלו להסיק מסקנות ולפתור בעתיד בעיות בעצמם, ולא יצטרכו לבקש עצה והררכה לכל עניין המתעורר אצל הילדים. לכן הוקדש כליכך הרבה זמן לעקרונות כלליים. היא הוסיפה שעקרונות אלה מתאימים לכל מישפחה,

ייצא, חלילה, לביל חורף קר וגשום מתחת לשמיכה חמה. וכאילו אין התנור מחמם את חדרו עד כדי טמפרטורה שרבית. ואולי לכן הוא צמא כל-יכך?

וכשהיו הטיטורים האלה מסתיימים, היתה נפתרת בדרך-כלל גם הבעייה מה לעשות. אני פשוט הייתי זוחלת באפיסת-כוחות אל המיטה ונרדמת עוד לפני שנגע הראש בכרית.

שם זמני: פינוק

ב בית-הספר להורים נתנו לאורח החיים הזה שם: תשומת-לבי-יתרה. שרותים מיותרים. התופעה מוכרת יותר בשמה האחר: פינוק. אני מודה שאמא שהפסקתי להעניק תשומת-לבי-יתרה ושרותים מיותרים, החיים נראים לי הרבה יותר קלים. אני יכולה פתאום לקרוא עיתון גם כששם נמצא בבית, אני יכולה לשוחח שקט בטלפון, להזמין אנשים הביתה, גם אם אין להם ילדים בגיל של שם. ואני יכולה אף לעבור בבית אחרי-הצהריים, דבר שקודם לכן לא העליתי ב"רעתי.

במכון אדלר יגידו, בוודאי, ואני נוטה להסכים איתם, שזה לא רק הפסקת מתן תשומת-לבי-יתרה, אלא שבמקביל איפשרתי לשם להרגיש שייך בדרכים חיוביות, שאני מאפשרת לו לעזור בבית ולתרום — וזה נכון. שאני מתייעצת ומשתפת אותו, וגם זה נכון. שאני מעודדת אותו, ועוד איך.